

Indlæg fra
Anny Ørregaard Andersen
Ilskov
Nytåret 2009

Det jeg mindes fra krisen i 30diverne

Selv om jeg kun var 6 år, vidste jeg godt hvem det var, der kom hos min far og fik skrevet på en veksels for at kunne betale renterne. Det var tit konen eller forældrene der blev sendt af sted. Min mor var altid lidt betænkelig, men serverede dog kaffe for dem. Far havde svært ved at sige nej til dem. Mange af dem var han jo også kautionist for, såsom dem der havde tjent hos ham – eller nogen i familien. Kunne de ikke betale renter kunne kreditforeningen og bankerne – der jo også havde penge med i købet - kræve en tvangsauktion så den muligvis kunne sælges – tit blev der ingen penge til kautionisterne – blev ejendommen ikke solgt skulle kautionisterne overtage den og sørge for at markerne blev tilsået og passet indtil en køber meldte sig, så de kunne få lidt af pengene ind igen, men det blev altid et tab. Det var altid en stor tragedie for de unge mennesker som havde deres surt opsparede penge i fast ejendom, måske slidt og sparet for at skabe et godt hjem og så opleve det hele var håbløst.

Alting var dyrt at købe især smågrise og kreaturer og når de var store nok til at leveres var prisen faldet yderligere. Intet kunne afsættes med fortjeneste og pludselig skulle der svinekort til for at få lov til at levere dem. Min far var sognerådskasserer i Ilskov og havde hvervet med at uddele dem til ejendommene der var tildelt svinekort. Min far nedlagde det meste af hans svinebesætning og gav hans svinekort væk til dem han havde kautioneret for, så de kunne komme af med deres grise. Ingen havde vel regnet med at krisen skulle blive så svært og vare så længe. Der var alt for stor arbejdsløshed, så ingen havde råd til at købe noget, kun det allernødvendigste.

Fast lønnede såsom lærer, præster statslønnede og dem der fik aldersrente var pludselig dem der klarede sig bedst og dem som boede sammen med deres forældre – som måske var modtagere af aldersrente ofte var en redning for en familie. Min far tabte mange penge, men han havde også stor glæde af at se dem der klarede sig igennem og at se at de fik et hjem ud af det, og mange af dem blev hans gode venner. Hvis det var deres fødehjem der gik nedefra og hjem, var det en stor sorg for familien.

Krisen vendte da der blev krig i Europa så var der pludselig brug for bønderne og deres fødevarer. Min far havde ingen kritik til de bønder der med heste og vogne kunne arbejde på flyvepladsen. Han syntes det var så godt for dem at kunne tjene til renterne, til føden og kunne få et hjem op at stå. Under krigen blev det jo sådan, at der var intet at købe og alle måtte bruge fantasien både hvad angik tøj og mad til familien, men vi klarede os godt med erstatning af både kaffe og krydderier og andre luksus ting. Siden er økonomien blevet meget bedre, næsten for god, det er hårdt for os, som var med til at spare på alt, at se hvor meget der bliver kasseret. Der er ikke den respekt for værdier som tøj, mad og det vi selv lavede. Jeg tror ikke den krise vi har nu i 2008-09 kan sammenlignes med krisen i 1930 og fremad, men mange er jo vant til at alt går bedre og bedre, måske har vi godt af at se og opleve krisetider og få større respekt for værdier.

Disse dage tænker jeg tilbage på

Sommeren 1944 var der flere her i Ilskov der kunne fejre sølvbryllup og så var der fest i vores gamle forsamlingshus. Men i juli kom der besked til bestyrelsen at tyskerne skulle bruge huset. Dagen før de kom d 18. juli var bestyrelsen + alle idrætsforeningens medl. oppe at rydde borde og bænke og flere løse ting væk. Vi skuede også pærerne af lamperne og fik alle gymnastik redskaber sat over i husflidshuset som lå v. siden af. Da det var ordnet fik vi lyst til at tage en svingom i den tomme sal og vi hentede en harmonikaspiller og fik gang i endnu en dans. Da det sluttede gik jeg hen på centralen, hvor min veninde havde vagten. Der var også et par unge mennesker mere som opholdt sig i København, hvor de studerede, men var hjemme på ferie – vi havde gået i skole med dem.

Vi sad lidt og talte om det at få tyskerne her til Ilskov, det var vi ikke stolte af. Da der blev stille i byen tog de 2 herrer sagen i egen hånd og gik ind i Brugsen efter en dunk benzin, hældte det ud på gulvet i forsamlingshuset. Min søster blev fulgt hjem af en ven og da han kørte hjem stod forsamlingshuset i lys lue og der var ikke et menneske at se, men om morgenen da tyskerne kom, var der intet hus. Det blev der snakket meget om den 19. juli for da havde jeg fødselsdag og en del unge mennesker var på besøg. Ingen fattede mistanke til vore 2 kammerater der var på ferie, vi tænkte at det var en tændt cigaret der var røget ned i affaldsdyngen. Først flere år efter krigen fortalte de det til os. Men medlemmerne af Forsamlingshuset fik brandforsikringen udbetalt men der blev ikke bygget nyt før i 1946.

Det var ikke sjovt for dem som skulle holde fest. Man kunne leje et telt og det gjorde de så. Vi piger der var hjemme på gårdene vartede altid op til festerne. Teltet var ikke vandtæt og ikke mørkelagt så blev der luftalarm måtte lysene slukkes. Der var en fest ude på Skåphusmark og det gik fint, men da stationsforstanderen og hans kone holdt fest i aug blev der luftalarm på flyvepladsen så der blev lyset slukket men det var sidst på aftenen og de fleste havde lommelygte på sig, så man kunne synge sange og få sagt godnat.

Fra d. 12. til d. 19. september havde vi lejet teltet igen. Det blev stillet op i vores gårdsplads d. 11. september. Da havde det regnet i 14 dage men den 12. var det strålende solskin og det var stille vejr hele dagen. Opvarterne kom kl. 7 og sang morgensang for mine forældre som hade været gift i 25 år. Opvarterne var jo vores veninder, derefter morgenkaffe og så i gang med at pynte teltet og dække bord til frokost, der skulle være kl. 11. Det var alle dem som far og mor var i bestyrelse sammen med – bestyrelse for Folkebanke i Herning – sognerådet – bestyrelsen for mejeriet m. fl. Og mors venner gennem menighedsrådet. Vi havde 2 kogekoner og 2 til at hjælpe til og vaske op. Servicen havde vi lejet v. min mosters mand der var købmand. Kl. 16 kom alle der havde meldt sig til efter avisens indbydelse. Det var meget brugt dengang. Vi havde slagtet en gris og en kvie og mange høns og der blev holdt vagt v. kødet idet der var blevet stjålet madvarer flere steder, hvor der skulle holdes fest. Alle vidste jo der var fest både fra avisindbydelsen og omtale af sølvbrudeparret.

Maden blev lavet dels i stuehusets køkken og bryggers og i kostalden hvor der var skrubbet og skuret og ingen kreaturer var derinde. I laden kunne de hænge overtøjet og vi havde fået lavet badeværelse + 1 toilet i tørvehuset. Der kom ca. 120 gæster til middag og vejret var fint og der var ingen luftalarm, så det var skønt. Der var mange taler og sange men ingen vin og ingen musik. Inden folk tog afsked blev deres unge børn og medhjælper indbudt til spisning aftenen efter. Det var en rigtig skøn aften og med violin og harmonikamusik af 2 unge musikere fra Ilskov. Næste dag blev teltet taget ned og sat op ved siden af det nedbrændte forsamlingshus og om fredagen holdt vi aktivfest for medlemmerne af sportsforeningerne her i Ilskov. Lørdag var der indbudt til off. balaften m. fyldt hus. Søndag blev teltet v. flere frivilliges hjælp taget ned og sat op hos vor nabo Chr. Jensen og hans kone Else som mandag holdt stor sølvbryllup – på samme måde – frokost for deres nærmeste familier og bestyrelseskolleger og kl. 16 naboer og hele familien. Her var ca. 140 gæster da de havde en stor vognport lagt til teltet. Også den dag var det strålende solskin og stille vejr.

Ved begge fester var damerne i lange kjoler og flotte sjaler. Nogle kom med toget og blev hentet i vogne, men de fleste kom cyklende, så der var altid ryddet en plads til cyklerne. De der kom langvejs fra blev til dagen efter.

Det var festdage.

Nogle af os unge var med alle dage, dette med at rejse og flytte teltet, dels med at hjælpe kogekonerne med maden – trille kødboller. I mange uger i forvejen havde vi piger samlet sølvpapirsstrimler som blev smidt ned v. luftangreb – så kunne de ikke se flyverne fra jorden. Det blev bordene pyntet med.

I mange uger i forvejen cyklede vi rundt og fik tildelt nogle øl og sodavand v købmændene i flere miles omkreds, alt var jo rationeret, men det blev så skønne fester som jeg tit tænker tilbage på. Den sidste fest i teltet blev tirsdag den 19. september. Alle de unge kom i deres pæneste tøj og vi havde det rigtig skønt, vel vidende at i morgen skulle teltet flyttes væk fra Ilskov. Klokken 11 om aftenen kom værten ud og sagde vi skulle slutte med sangen: "Kæmp for alt, hvad du har kært" – for nu var tilstandene her i landet så slemme, at det ikke var til at feste i. Den dag blev politiet overtaget af tyskerne og mange af dem sendt i fængsel el. koncentrationslejre. I kan tro vi kunne synge, stod med hinanden i hænderne og tænkte på vort dejlige land. Mange af os havde tårer i øjnene.

Næste dag var alt lukket. Teltet som skulle danne rammen om mange andre fester blev taget ned og sat ind i laden, hvor den stod til efter jul. Ingen måtte køre eller rejse nogen steder og man måtte ikke samles til møder eller fester. Det blev en svær tid mens vi var uden politi, men der blev oprettet privat vagtværn i sognene. Alle de voksne mænd skulle skiftevis gå vagt på vejene i byen og på landet.

Vi var dog utrolig glade for de gode og festlige dage vi havde her i Ilskov fra den 12. – 19. sept. 1944.

Ingen der var med kan nogensinde glemme dem.